

POSTANOWIENIE

Dnia 16 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Grubba (przewodniczący)

SSN Małgorzata Gierszon (sprawozdawca)

SSN Kazimierz Klugiewicz

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 16 października 2024 r.

wniosku obrońcy skazanego **R. J.**

o wznowienie postępowania kasacyjnego zakończonego

postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2023 r., III KK 92/23,

oddalającego jako oczywiście bezzasadną kasację obrońcy skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie

z dnia 28 października 2022 r., III Ka 413/22,

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Rzeszowie

z dnia 14 lutego 2022 r., X K 361/19

postanowił:

1. na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.
wznović postępowanie kasacyjne;

2. uchylić postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia
2023 r., III KK 92/23, o oddaleniu jako oczywiście bezzasadnej kasacji
wniesionej przez obrońcę skazanego R. J. i kasację przekazać do
ponownego rozpoznania Sądowi Najwyższemu - Izbie Karnej w
postępowaniu kasacyjnym;

3. obciążyć Skarb Państwa wydatkami postępowania o
wznovienie postępowania.

[J.J.]

Małgorzata Gierszon

Jerzy Grubba

Kazimierz Klugiewicz

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Rzeszowie z dnia 14.02.2022 r., sygn. akt X K 361/19, R. J. został uznany winnego popełnienia przestępstwa z art. 234 k.k., polegającego na tym, że w dniu 06.04.2018 r. w K. w toku czynności przesłuchania w charakterze podejrzanego w ramach śledztwa [...] Wydziału Zamiejscowego Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej w Krakowie o sygn. [...], fałszywie oskarżył przed powołanym do ścigania przestępstw, funkcjonariuszy publicznych będących funkcjonariuszami Służby Więziennej wykonującymi czynności w Oddziale Penitencjarnym „N” Zakładu Karnego w R., o popełnienie na jego szkodę przestępstw z art. 246 § 1 k.k. i art. 247 § 1 k.k. polegających na tym, że w okresie od 18.10.2017 r. do 29.01.2018 r. w trakcie wykonywania wobec niego w wymienionej jednostce penitencjarnej środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania, zastosowanego na mocy postanowienia Sądu Rejonowego dla Krakowa Śródmieścia w Krakowie z dnia 6 października 2017 roku sygn. II Kp 1132/17/S przedłużonego następnie postanowieniem Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 29.12.2017 r. sygn. III Kp 303/17, znieważali go i znęcali się nad nim psychicznie nazywając „pedałem”, „homoseksualistą”, „skurwysynem”, wskazując, iż „walcował w dupę na dworcu homoseksualistów”, a także poprzez wydawanie nieuzasadnionych poleceń określonego zachowania w postaci zmiany sposobu poruszania się poprzez tzw. „przyspieszenie i wydłużenie kroku”, nakazywanie wstania z łóżka oraz grożeniem użycia siły fizycznej w razie niewykonania polecenia, w celu uzyskania określonych wyjaśnień, mających zawierać przyznanie się R. J. do popełnienia zarzucanego mu przestępstwa w sprawie o sygn. [...], to jest zabójstwa ze szczególnym okrucieństwem K. Z. . Orzekając o konsekwencjach prawnych przypisanego czynu, Sąd I instancji wymierzył R. J. karę 1 roku pozbawienia wolności.

Wyrok ten został zaskarżony przez obrońcę R.J. Sąd Okręgowy w Rzeszowie rozpoznał tę apelację i wyrokiem z dnia 28.10.2022 r., sygn. akt III Ka 413/22 częściowo zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w Rzeszowie w ten

sposób, że czyn przypisany R. J. , zakwalifikował jako przestępstwo z art. 238 k.k., zaś jako podstawę wymiaru kary 1 roku pozbawienia wolności przyjął art. 238 k.k. W pozostałym zakresie wyrok Sadu I instancji utrzymał w mocy.

Wyrok ten został zaskarżony przez obrońcę R. J. w drodze kasacji wniesionej w dniu 27.12.2022 r.

Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 12.04.2023 r., sygn. akt III KK 92/23, oddalił kasację obrońcy R. J. jako oczywiście bezzasadną i obciążył go kosztami postępowania kasacyjnego.

Obrońca skazanego wniósł do Sądu Najwyższego o wznowienie postępowania z urzędu wskazując jako jego podstawę wystąpienie w postępowaniu kasacyjnym bezwzględnej podstawy odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Podstawą do stwierdzenia tego uchybienia jest rozpoznanie kasacji przez Sąd Najwyższy, w którego składzie zasiadał SSN Igor Zgoliński, który został powołany na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 08.12.2017 r o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018r., poz. 3). Poza tym, obrońca stwierdził, że nie budzi wątpliwości dopuszczalność wznowienia postępowania kasacyjnego, bo postanowienie o oddaleniu kasacji jest orzeczeniem kończącym postępowanie sądowe, o czym świadczy orzecznictwo Sądu Najwyższego (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14.06.2023 r., sygn. akt II KO 73/22, Legalis 2955742; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18.10.2023 r., sygn. akt I KO 33/23, Legalis 2997500; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14.06.2023 r., sygn. akt III KO 43/23, Legalis 2954825).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wskazane we wniosku obrońcy postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2023 r. (III KK 92/23) o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej wydane zostało przez sędziego Igora Zgolińskiego, który uzyskał nominację do Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 L o zmianie ustawy o

Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3).

W takiej sytuacji zachodzi okoliczność określona w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w postaci nienależytej obsady sądu, stanowiąca uwzględnianą z urzędu bezwzględłą przyczynę odwoławczą. Wynika to w sposób jednoznaczny z pkt 1 uchwały trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA1-4110-1/20. Uchwała ta ma moc zasady prawnej, wiążąc wszystkie składy Sądu Najwyższego zgodnie z art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (zob. w tym przedmiocie postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21, z dnia 29 września 2021, V KZ 47/21 i z dnia 21 stycznia 2022 r., III CO 6/22; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22 i uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2023 r., II KB 10/22 i z dnia 13 kwietnia 2023 r., III CB 6/23). Przeprowadzoną przez Sąd Najwyższy w powołanych orzeczeniach wykładnię przepisów Kodeksu postępowania karnego oraz ustawy o Sądzie Najwyższym, w powiązaniu z wykładnią przepisów konwencyjnych dokonaną przez powołane w tych orzeczeniach rozstrzygnięcia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, ten skład Sądu Najwyższego uznaje za trafną i do niej się w tym miejscu odwołuje, uznając ją za własną.

Przechodząc do kwestii dopuszczalności wznowienia z urzędu postępowania w niniejszej sprawie, Sąd Najwyższy w niniejszym składzie w pełni podziela pogląd wyrażony w postanowieniach Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2023 r. (III KO 43/23 i II KO 73/22) i z dnia 21 czerwca 2023 r. (V KO 17/22 i V KO 30/22) oraz zawartą w uzasadnieniach tych postanowień argumentację o możliwości wznowienia z urzędu postępowania kasacyjnego prawomocnie zakończonego w Sądzie Najwyższym postanowieniem o oddaleniu kasacji. Na ocenę tę nie wpływa postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2023 r. (I KZP 17/22) bowiem z uwagi na swoją treść nie ma charakteru wiążącego, a nadto, skoncentrowało się ono nie tyle na wykładni art. 540 § 1 k.p.k. ale na ustaleniu i wykazaniu, że wykładnia przepisu art. 540 § 1 k.p.k. w odniesieniu do przedmiotu postępowania wznowieniowego jest utrwalona i bezsporna, tak w orzecznictwie, jak i

piśmiennictwie. Nie odniesiono się przy tym do szeregu istotnych kwestii, które zostały wskazane w postanowieniach Sądu Najwyższego w sprawach III KO 43/23 i II KO 73/22, w tym do szczegółowej analizy także tych orzeczeń, które stanowiły podstawę do wydawania późniejszych orzeczeń o niedopuszczalności wznowienia postępowania kasacyjnego czy postępowania wznowieniowego. Wykazano w tych postanowieniach, że nie tylko nie było jednolitej linii orzeczniczej (była dominująca, ale niejednolita) ale także i to, iż kompleksowa wykładnia art. 540 § 1 k.p.k., a tym samym również w odniesieniu do przesłanek wznowienia z art. 542 § 3 k.p.k., nie uzasadnia wyeliminowania z podstawy wznowienia postępowania kasacyjnego, a odmienna wykładnia naruszałaby regułę wykładni opartą na niemożności blokowania dostępu stronie do środka zaskarżenia w sytuacji, gdy konstrukcja ustawowa takiej wyraźnej blokady nie przewiduje. Nie można także nie dostrzegać, że przecież już dochodziło nie tylko do rozpoznawania wniosków o wznowienie postępowania kasacyjnego, ale i wznowiano postępowanie kasacyjne prowadzone przez Izbę Dyscyplinarną.

Regulacja zawarta w art. 542 § 3 k.p.k. w żadnym zakresie nie wyklucza spod zakresu swojego zastosowania postępowań prowadzonych przed Sądem Najwyższym. Co więcej, art. 544 § 2 k.p.k., wyraźnie wskazuje, że w kwestii wznowienia postępowania zakończonego "orzeczeniem" Sądu Najwyższego, Sąd ten orzeka w składzie 3 sędziów. Termin "orzeczenie" na gruncie Kodeksu postępowania karnego obejmuje zarówno wyroki jak i postanowienia. Także art. 540 § 1 k.p.k. in principio, posługujący się terminem "postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem", nie zawiera żadnych językowych wskazówek, które miałyby prowadzić do wniosku, że w przypadku wydania przez Sąd Najwyższy postanowienia o oddaleniu kasacji, postanowienie takie nie jest "prawomocnym orzeczeniem" kończącym postępowanie sądowe. Postępowanie kasacyjne ma przecież charakter postępowania sądowego, a postanowienie o oddaleniu kasacji niewątpliwie w sposób prawomocny kończy to postępowanie.

Tylko szczególne względy wynikające z wykładni systemowej lub funkcjonalnej mogłoby przemawiać za ograniczeniem jednoznacznych wyników uzyskanych w płaszczyźnie wykładni językowej art. 540 § 1 k.p.k. i art. 542 § 3 k.p.k. Trafnie podkreślono w przywoływanym postanowieniu Sądu Najwyższego z

14 czerwca 2023 r. (III KO 43/23), że tylko w zakresie przesłanek wznowienia postępowania określonych w art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k. z uwagi na treść tych przesłanek, mogą mieć one zastosowanie do tego postępowania, w którym wydano orzeczenie prawomocnie rozstrzygające o odpowiedzialności karnej. Odpowiednio ma to także zastosowanie do przesłanek z art. 540a k.p.k. oraz 540b k.p.k.

Niezależnie od powyższych okoliczności, Sąd Najwyższy za zasadne uważa także przekonanie, wyrażone w przywoływanym wcześniej postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2023 r., iż "postanowienie Sądu Najwyższego o oddaleniu kasacji wyczerpuje środki odwoławcze przewidziane polskim prawem wewnętrznym, uprawniając do złożenia skargi indywidualnej do ETPCz (art. 35 ust. 1 EKPC). Uwzględniając dotychczasowe orzecznictwo Trybunału w sprawach polskich, w których wskazywano na naruszenie standardu z art. 6 ust. 1 EKPC w sprawach rozpoznawanych przez Sąd Najwyższy w składach z udziałem osób powołanych na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie ustawy z 2017 r. (powołane wcześniej wyroki: z dnia 8 listopada 2021 r., sprawa Dolińska - Ficek i Ozimek przeciwko Polsce (skargi nr 49868/19 i 57511/19) oraz z dnia 3 lutego 2022 r., sprawa ADVANCE PHARMA Sp. z o.o. przeciwko Polsce (skarga nr 1469/20)), jedynie rozstrzygnięcie dopuszczające wniosek o wznowienie postępowania zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego o oddaleniu kasacji i uchylenie zapadłego w tym postępowaniu orzeczenia, na zasadzie prewencyjnej, zapobiec może wniesieniu skutecznej skargi do ETPCz, a tym samym uchylić ryzyko ponoszenia przez Skarb Państwa związanych w ewentualnym orzeczeniem Trybunału nie dających się oszacować konsekwencji finansowych. Naprawienie na gruncie krajowym stwierdzonego uchybienia takim skutkom bez wątpienia zapobiega."

Oznacza to, że także w perspektywie rozstrzygnięć wydanych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka oraz Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej zachodzi potrzeba wznowienia postępowań kasacyjnych, zakończonych w Sądzie Najwyższym postanowieniami o oddaleniu kasacji wydanymi przez nienależycie obsadzony skład sądu, z naruszeniem standardów

wyznaczonych przez art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz art. 19 Traktatu o Unii Europejskiej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[J.J.]

[ał]

Małgorzata Gierszon

Jerzy Grubba

Kazimierz Klugiewicz